

LETO XII.

ZVEZER 18.

Vrli Slovenol: Prava vera bodi
vam luč, materni jezik bodi vam
ključ do zveličanske narodne
omika. A. M. Slomšek.

NAŠ DOM

GLASILO
SLOVENSKE MLADINE.

MARIBOR, 1912
CIRILOVA TISKARNA.

Naš Dom izhaja 1. in 15. vsakega meseca ter stane na leto 2 K,
na pol leta 1 K, na četrť leta 50 h. — Uredništvo in upravništvo
je v Cirilovi tiskarni, Koroške ulice 5, Maribor. — Sklep uredništva
14. septembra 1912.

Zavod sv. Marte v Trstu

ulica S. Francesco št. 15, I. nadstr.

sprejema brezposelna dekleta pod streho in posreduje za službe.
Rafaelov odsek Marijine družbe sprejema dekleta na kolodvoru in
jih vodi v zavod. Zavod vzdržuje in nadzoruje zveza »Marijin dom«.

Srečke v korist „Slovenski Straži“.

Turška srečka na mesečne obroke po 4 krone 75 vin. Glavni dobitki vsako
leto 1,800.000 frankov. : Turška srečka in še tri druge srečke na mesečne
obroke po 6 kron 25 vin. :-: Glavni dobitki vsako leto čez 2,000.000 kron.
Vsaka srečka mora biti izžrebana. Najmanjši dobitok turških srečk 230 K.
:-: Pojasnila daje in naročila sprejema :-:

Valentin Urbančič, Ljubljana, Kongresni trg 19.

Slovenci! Naročite si „Naš Dom“.

N A Š D O M

Štev. 18. V Mariboru, 15. septembra 1912. XII. letnik.

„Kdor svojih slavnih prednikov ne časti,
njih vrli naslednik biti vreden ni.“

Slomšek.

Antonius Martinus Plösch

Zakaj Slomškega tako ljubimo?

Mal narod smo, a vendar imamo lepo vrsto prezaslužnih mož, s katerimi se lahko pred vsem svetom ponášamo. Ponosni smemo biti na nje! Njihov spomin bode živel med slovenskim ljudstvom od roda do roda. Marsikateremu izmed njih je postavil hvaležen narod lepe spomenike; kamen in bron oznanjata njih slavo!

Tudi Slomšek ima mnogo spomenikov med nami. V mariborski stolni cerkvi se blesti krasen mramornat kip, ki nam predočuje Slomškega kot škofa v naravni velikosti. Lep je spomenik na Slomškovih rojstni hiši; ganljiv je spomenik v ponkovski župnijski cerkvi z značilnim napisom, v kojem je Slomškov pomen izrazito označen z besedami: »Škof lavantinski, kinč sv. Cerkve, čast domovine, apostol Slovencev«; lep je tudi spomenik na Slomškovem grobu v kapelici mestnega pokopališča v Mariboru. Dražestni spomeniki so slavospevi, katere Slomšku pojejo raznovrstni pisatelji, ocenjevaje v svojih knjigah njegovo delovanje. Le enega naj omenimo — besede Julija piem. Kleinmayer, ki pravi v svoji zgodovini slovenskega slovstva: »Spomin njegov živi in se vedno bolj oživlja! Slava očetu duševnega prerodenja posebno preprostega nam naroda; slava blagodušnemu in marljivemu knezu in škofu, kojega ime se bode na vekov veke častno imenovalo«!

Toliko spomenikov nima nikdo med našimi velmoži, kakor Slomšek!

A najsijajnejši spomenik Slomškov pa je neviden — ljubezen namreč do njega v globščini slovenskih src! Ako ogledujemo spomenike drugih naših mož, ako čitamo in premišljujemo njih dela, one može visoko cenimo, jih občudujemo, priznavamo neomejeno njih zasluge, a srce nam ostane zraven hladno. Ne tako pri Slomšku. Ko se v duhu nanj ozremo, se vname srce, vskipi nam ljubezen do njega. Med govorom o Slomšku sem že videl stotero očes v solzah — znamenje srčne ljubezni do njega! Naš narod na Slomškega ne misli samo s priznanjem, spoštovanjem in občudovanjem, temveč z ljubeznijo. Nanj zre s tistim tajnostnim čutom, s katerim se obrača dober otrok do svojega plemenitega očeta. To je čista, nekaljena, pristna ljubezen.

Vzrok je naraven, lahko umljiv. Pregovor pravi: »Kar iz srca pride, v srce seže«. Tako je pri Slomšku. Iz vseh njegovih spisov odseva neko čustvovanje, o katerem takoj vemo, da pride iz srca, čustvovanje, ki želi samo blagor vseh drugih, samo sebe v skromnosti ne upošteva, sebe ponižuje, zdi se, kakor bi se hotelo za druge žrtvovati.

Poglejmo Slomškovo razmerje do mladine! Tako prisrčno ni do nje nikdo govoril, s tako ljubeznijo je ni nikdo vnemal. Slomškova pesem »Mati pri zibeli« vsebuje snov, koju so opevali stoteri pesniki, a v prisrčnosti Slomšek vse prekaša:

Ajaj, ajaj ljubček moj
Dete trudno si nocoj . . .
Pridi, pridi grlica
Boš mi dete zibala . . .

Jagnje bode priskakljalo
Dete moje pozibalo . . .

Priletite angeljci,
Vi nebeški družaji
Bote dete mi varvali
Njemu sladko spanje dali!

V »Zapuščeni sirotici« kaže Slomšek neizmerno ljubezen do ubogih:

»Ljubi moji otročiči,
Vaša sestra naj bom,
Nimam ateja, ne mame,
In ne vem, moj kje je dom«.

Kako pristrčne so Slomšekove »Poštene zdravice«, ki so postale vse narodna last; ljudstvo jih poje kot narodne pesmi. Vrhunec svoje ljubezni do mladine kaže Slomšek v zlati knjigi »Blaže in Nežica«, v koji daje v nedosegljivo priprostem, otroškem slogu navodila za nedeljsko šolo. Med odgojitelji ne poznamo nikogar, ki bi tako mlado srce razumel, mu dajal najlepših nauk in ves gorel za njegov blagor. Ves srečen je Slomšek, ko vidi Blažeta in Nežico srečna. Poln zadovoljnosti in sreče pravi Blaže: »Bodi Bogu hvala za vse, posebno pa za nauk, ki smo ga v mladih letih imeli. Bolje so nas stariši in učitelji z naukom oskrbeli, kakor bi nam bili tisoče zapustili. Zdaj poskušamo, kar smo svoje dni brali: Česar se v mladosti naučiš, s tem se za starost oskrbiš.«

Tak pristrčen, ljubezni poln duh veje po vseh drugih Slomšekovih knjigah. »Krščansko devišstvo« je za dekleta, »Življenja srečen pot« za mladeniče skrben, čudno moder in apostolsko vnet vodnik po potu čednostnega življenja. Neizčrpljiv vir za spoznavanje Slomšekovega preblagega srca so njegovi »Životopisi«, zaradi katerih so se bile »Drobtinice« tako priljubile ljudstvu. Dva stanova sta skazovala Slomšku posebno ljubezen: učitelji in duhovniki. Njim je bil Slomšek v prvi vrsti ljubezni poln svetovalec, oziroma predstojnik, pravzaprav pa le nemejeno dober oče! Žal, žal, da Slomšekovi pravi učenci izumirajo; le nekaj je še tistih mož med nami, ki so Slomšeka v šoli, ali v cerkvi ali pri kakem zborovanju poslušali. In kako govorijo o njem? Kolikokrat sem marsikatero izmed njih videl jokati, ko so o Slomšku govorili! Že Slomšekovo ime je zadostovalo, da se jim je srce vnelo ljubezni. Enaka ljubezen preveva množice našega ljudstva. To je najlepši spomenik, ki ga stavimo Slomšku — ne! ne stavimo ga mi, Slomšek sam si ga je postavil v naših srcih! Ljubezen, najčistejšo ljubezen do Boga, do Cerkve, do naroda, je sejal, ljubezen sedaj njegov spomin žanje!

Slomšek govori:

»Vrli Slovenci, ne pozabite da ste sini matere Slave; naj vam bo drago materino blago: sveta vera in pa beseda materina!«

* * *

»Čedne bukve so mladih ljudi najzvestejše znanke, lepe pesmi pa najboljše dobrovoljke.«

* * *

»Kar v mladih letih zamudiš, težko kdaj več popraviš.«

* * *

»Mladine najlepša lepota je ta: nedolžnost, ponižnost, pa zlahtnost srca.«

* * *

»Grd, da ni gršega, je pijanee, ali sedemkrat grša je pijanka.«

* * *

»Kdor privleče očeta do praga, njega bodo otroci sunili čez prag.«

Slomškove misli o rodoljubju.

Naj vam sveti, mladi rojaki, rodoljubnost iz naših grobov, kakor večerno solnce, ki se po hribih in dolinah ozira, katere je na svoji poti obsevalo in ogrevalo. (A. M. Slomšek v Drobtnicah leta 1862.)

»Narodnemu buditelju, pisatelju in pesniku hvaležni Slovenci« — tako se glasi slovenski napis na Slomškovem spomeniku v mariborski stolnici. V resnici, Slomšek je buditelj in učenik slovenskega ljudstva v najplemenitejšem pomenu besede. Kakor velika, neorana, zapuščena njiva je bil naš narod, ko so proti sredini 19. veka začeli z mogočno silo trkati na vrata nove misli, ko se je začelo tekmovanje med raznimi narodi. Imeli smo pač Slovenci več zaslužnih mož svetnega in duhovskega stanu, ki so orali trdo ledino, a tako globoko ni posegel v dušo slovenskega ljudstva nikdo drug kakor Slomšek. Usoden, kritičen je bil tisti čas za slovenski narod: ali se vzbuditi in živeti ali pa nečastno umreti. In Previdnost nam je poslala pravočasno preroka, buditelja in voditelja, kateremu je srce gorelo za časnimi in večnimi blagor ljudstva. Ni mu bilo prenizko, stopiti iz kneževskega prestola med priprosto ljudstvo in govoriti z njim prav po domače, ga učiti, tolažiti, svariti. L. 1838. je še vse spalo, Slomšek je že takrat povzdignil svoj glas in vspodbujal slovensko ljudstvo na Koroškem kljubezni do materinega jezika in svojega rodu. Kakor je bil Slomšek globok mislec, tudi pri rodoljubju in narodni zavesti ni gledal samo na zunanjo stran, ampak na korenino, na jedro. Zastoj so vsi bobneči govori o narodnosti in narodnem ponosu, ako je pa bolan narod na svojem mozgu, ako se v množice zaje npravna izprijenost. Kjer ni živega verskega prepričanja, višjega vzleta, idealov, krščanske ljubezni, požrtvovalnosti, zmernosti, tam vlada le malenkostno, nizkotno mišljenje in gola sebičnost, ki se ne more povzdigniti iz mlakuž trenutnega uživanja in koristoljubja. Zatorej si je Slomšek kot kapelan, kot župnik in kot škof živo prizadeval, poglobiti v ljudstvu versko mišljenje, prenoviti in povzdigniti npravno življenje, iztrebiti iz ljudstva zle navade, praznovnost, zapravljivost, razuzdanost. Zato iz vseh njegovih spisov odseva neka npravna resnoba in njih konečni smoter je: poboljšati ljudstvo. »Prizadevajmo si vsak po svojem stanu«, piše Slomšek, »pošteno, krščansko živeti, kakor naši predniki; pokažimo, da smo poštenih očetov pošteni sinovi. Podlaga poštemu življenju je pa le vera. »Najbolj srečna je tista dežela, kjer je vera hišna gospodinja in mati«.

Eno najblažilnejših sredstev za človeško srce je pesem. Tudi pesmi se je posluževal Slomšek kot pesnik in pevec, da povzdigne in požlahtni slovensko ljudstvo. Ko je prišel kot novinec na Bizeljsko, je z žalostjo opazil grdo posurovelost med ljudstvom. Vsepovsod grdo pijančevanje in iz vseh kotov se je slišalo odurno, divje, surovo tuljenje, ki imena »petje« ne zasluži. Če bi bil Slomšek začel naravnost rohneti zoper te umazane kvante, bi bil malo kaj opravil. Zabrenkal je rajši na strune in zložil ljubke dobrovoljne in poštene pesmi, ki so nekako vzete iz srca ljudstvu in so tudi našle pot v srce ter polagoma izpodrinile one grde kvante. Kako milo, blažilno in resnobno donijo Slomškove pevske strune! Njegove pesmi sedaj uspravajo nedolžnega otroka v zibelki, sedaj se igrajo z otroki na trati, spremljajo šolarje v cerkev in v šolo, vzbujajo jim veselje do šole in pouka, svarijo mladeniča in dekle na usodnem razpotju med čednostjo in pregreho, spremljajo ženina in nevesto k oltarju, utrujenega delavca tolažijo ob večernem hladu, romarje spremljajo na božji poti, zakrknjene grešnike opominjajo, naj ne zamudijo časa sv. misijona, vojaka spremljajo, kakor bojna tromba na krvavo bojišče, umirajočega v nebo. Nežne cvetlice na polju, ptičice pod

nebom, hladen potoček v zelenem logu, mlado jagnje na livadi, grom in nevihte, vse to zna Slomšek porabiti in poviti v duhteči pesniški šopek, da povzdigne in požlahtni srce slovenskega ljudstva in ga povzdigne kvišku. Slomšek je tedaj v pravem pomenu buditelj in prenovitelj zatiranega, zanemarjenega slovenskega ljudstva in kot tak je storil najzaslužnejše rodoljubno delo.

Slomšek pa je tudi naravnost budil narodno zavest, ljubezen in spoštovanje do materinega jezika. »Pustite Slovencem dve reči, ki ste nam dragi kakor svetle oči: sv. katoliško vero in pa besedo materino«. »Materni jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od starišev«. »Kar je krščanski občini zvana mili glas, to je narodu materni jezik, s katerim naznanjamo občutke svojega srca, žalostne in vesele«. »Kakor pošten ženin skrbi za čast in poštenje svoje neveste, tako in še bolj moramo mi skrbeti za čast svojega jezika.« »Naša slovenska domovina, naša beseda materna naj nam bo ljuba in draga kakor naše svetlo oko«. »Prijetelji, ne pozabimo, da smo Slovenci! Ne bodi vas sram, da ste Slovenci, to bodi vaša čast. Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik.«

Ako pa Slomšek navdušuje svoje rojake k ljubezni do ožje domovine in materinega jezika, mu tega ne narekuje morda sovraštvo do drugega naroda ali morda politična prenapetost. Tudi narodno zavest razmotruje Slomšek iz višjega stališča. »Božja volja je, da bi svoj jezik čedili, bogatili, v njem premišljevali in prepevali hvalo božjo«. — »Ljubimo v prihodnje svojo domovino, ljubimo besedo materno, pa ne le v besedi, temveč v dejanju in v resnici, iz čiste ljubezni do Boga in svojega rodu.« Pravo in resnično rodoljubje je naraven izraz in posledek pravičnosti in krščanske ljubezni. Že iz stališča naravne človekoljubnosti ali humanitete je naravnost nepojmljivo, zakaj bi samo nekateri narodi smeli likati svoj jezik, gojiti svojo narodnost, drugi pa ne. Še bolj nepojmljivo je to iz stališča krščanske pravičnosti in ljubezni. V znanih Kristusovih besedah na apostole: Pojdite in učite vse narode, je na najslovesnejši način izražena enakoprvnost in enakovrednost vseh narodov. Tudi za narode velja zlato pravilo krščanske pravičnosti: »Kar ti nečeš, da bi drugi tebi storili, tudi ti drugim ne stori.« Kako pride do tega, da bi ravno slovensko ljudstvo, od narave nadarjeno, ki od pamtiveka stanuje na tej grudi in jo obdeluje, ki je cesarju in državi zmiraj dajalo davke in vojake, da bi ravno to ljudstvo ne smelo imeti šol v svojem jeziku, da bi ne smelo gojiti in ljubiti svojega materinega jezika, se ne bi smelo kot narod razvijati in napredovati, dočim je drugim, zlasti Nemcem vse to dovoljeno in samo po sebi razumljivo? To naj razume, kdor more! In Slomšku se je zamerilo to, da je svojemu ljudstvu javno povedal, naj se zaveda svojih pravic, naj spoštuje sebe in svoj jezik. Je-li to kaj hudega, svoje ljudstvo ljubiti in pospeševati njegov napredek? Kot katoliški škof, da kot navaden razumen in pošten človek, Slomšek ni mogel, ni smel drugače ravnati. Nikdar in nikjer ni hujskal zoper Nemce in njihov jezik, bil je nasproti Nemcem zelo obziren, pravičen, prej popustljiv kakor nasproten. Svojim rojakom svetuje: »Učimo se nemščine, pa nemščina nam bo dobra sosedna, ne pa prevzetna gospa, kateri bi v sužnost podali svojo lastno mater.«

Res. l. 1862., kratko pred njegovo smrtjo so privrele iz njegovega peresa ostre besede pod naslovom »Graja nemškutarjev.« Judežu Iškrajotu primerja narodne odpadnike in izdajice. Ostre so tiste besede, pa opravičene, namenjene niso Nemcem, ampak brezznačajnim odpadnikom, ki sovražijo in ugonablajo svoj lastni rod. Tako grde in klavrne prikazni kakor so naši nemškutarji ni lahko najti v zgodovini narodov. Primerjati se dajo le staremu Efijaltu, Judežu Iškrajotu, turškim janičarjem in tistim poljskim plemičem, ki so šli na ruski dvor in prodali poljsko kraljestvo. Kdor le količkaj opazuje naše nemškutarje, se mu mora s studom in gnevom napolniti srce. Veliki nemški narod se mora sramovati te svojati. Slomšek, ki je s tako paznim očesom zasledoval žitje in bitje našega ljudstva, je

moral ožigosati tudi te ponočne sove, prave škodljivce in strupene zobe na telesu našega naroda.

Jasne so Slomšekove besede in odločne o naših odpadnikih, jasna in določna so tudi načela o rodoljubju. V dobi strastnih narodnih bojev se mnogokrat greši na levo in desno, pojdemo se učiti k Slomšku, njegovo rodoljubje izvira iz čistega vrelca krščanske pravičnosti in ljubezni; kjer ni tega, se rodoljubje spremeni v krivično nasilstvo ali pa v prazno dobičkarijo. Malo pred svojo smrtjo je Slomšek živo priporočal zvestobo in ljubezen do sv. katoliške cerkve, do avstrijske države, do slovenske domovine. »Ne pozabite na to, to je zadnje sporočilo vašega starega škofa.«

Za narod malo govoriti, mnogo delati, vse pretrpeti, to zlato geslo je Slomšek izrekel in ga tudi vestno izpolnil. Posnemajmo ga, s tem izkažemo najlepše hvaležnost velikemu buditelju, učitelju in voditelju slovenskega ljudstva.

Slomšku!

Slomšek Anton, zvezda svetla
ti na nebu si slovenskem,
slava tebi vekomaj!
Bog te narodu poslal je,
da otel bi ga pogina —
to spoznamo vsi sedaj!

Vse je spalo, ti si dramil —
vse umira, ti oživljaš, —
ti zaspani rod budiš.
Noč in dan se trudiš, delaš,
pišeš, pevaš, krog potuješ,
in modrosti jih učiš.

Naša štajerska dežela,
krasna naša domovida,
da je tujec ni požrl —
da sta danes še slovenski
Drava in Savinja bistra . . .
ti si vragu ju izdril.

Slomšek Anton, svetla zvezda
ti nam bodi v hudem boju,
ti nam kaži pravo pot!
Tvojih naukov se držimo,
bomo se držali zvesto,
dokler živel bo naš rod!

Pankracij Gregorc.

Poklonitev Slomšku. Deklamatorična slika.

(Nastopi sedem enako velikih dečkov ali deklic, ki imajo na vratu obešene zelo velike poedine začetne črke, katere skupaj značijo ime SLOMŠEK; na oder pridejo drug za drugim; ko prvi izgovarja zadnjo vrstico, prihaja drugi, tretji itd. in se postavi v vrsto s prednikom.)

Slavimo Slomškega Slovenje sina,
njegove smrti zlati jubilej!
Imela mnogo vrlih je doslej,
le malo takih šteje domovina.

Le malo takih šteje domovina,
ki bi ljubili jo tako gorkó,
služili ji s telesom, dušo vso;
ogrejmó se za take vzore krasne!

Ogrejmó se za take vzore krasne,
posebno mladi mi v današnjih dneh,
storimo vse, kar v naših je močeh,
mladini Slomšek moder je voditelj.

Mladini Slomšek moder je voditelj
v življenju celem bil je čist značaj,
zrcali v njem čednosti se sijaj,
številne pesmi peva miloglasne.

Številne pesmi peva miloglasne,
zrcali v njih se zvezdni sij nebes,
odmeva iz njih veselje, jok in kes,
edinstva, rodoljubja je buditelj.

Edinstva, rodoljublja je buditelj,
edinost v delih, ciljih je obroč,
ki ga nikdar ne stre sovražna moč,
če vera mu je ognjevit branitelj.

Krščanske vere ognjevit branitelj
je Slomšek bil povsod, vsekdar,
za vero, dom je dal življenje v dar —
slavimo Slomškega Slovenje sina!

(Vsi se z obrazom obrnejo proti Slomškovi sliki in na njo kažejo z desnico, oziroma z levico povzamejo skupno:)

Slavimo Slomškega Slovenje sina,
Le malo takih šteje domovina;
Ogrejmó se za take vzore krasne,
Mladini Slomšek moder je voditelj,
Številne pesmi peva miloglasne,
Edinstva, rodoljubja je buditelj,
Krščanske vere ognjevit branitelj.

Slava mu, nesmrtna slava!

Poklonivši se občinstvu odidejo na drugi strani z odra, črka S naprej.)

M. Zemljič.

A. M. Slomšek, slovenski pisatelj in bojevnik.

Obhajamo 50 letnico smrti velikega moža, slovenskega apostola Antona Martina Slomškega. Slovensko ljudstvo, posebno mladina se trudi, da ga letošnje leto proslavi kar najlepše, da mu tako izkaže čast in spoštovanje.

Današnja številka »Našega Doma« je slavnostna Slomškova številka, posvečena v njegovo proslavo. Zakaj?

Že prvi pogled na naš list nam pove vse.

Na platnicah opazimo pomenljive besede rajnega Slomškega: »Prava vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličavne narodne omike!« »Naš Dom« nosi te zlate Slomškove besede kot geslo. V Slomškovem duhu in po Slomškovih načelih je urejeno njegovo delovanje. Proslava 50 letnice svojega učitelja in mentorja je pa nekaj naravnega. Razuntega je bil Slomšek velik prijatelj in učenik slovenske mladine; zato se še posebno spodobi, da ga naš list, glasilo slovenske mladine, kolikor mogoče počasti in venča njegovo nesmrtno slavo ob 50 letnici smrti s hvaležnim občudovanjem in gorko ljubeznijo.

Primerno se nam zdi opisati na kratko njegovo življenje in delovanje.

A. M. Slomšek se je rodil dne 26. listopada leta 1800. na Slomu v ponkovski župniji v bližini Celja. Šolal se je najprej v zasebni šoli na Ponikvi, leta 1814 pa je stopil v tretji razred nemških, in v jeseni istega leta v prvi razred latinskih šol v Celju. Po dokončanih srednješolskih študijah — zadnji leti je izdelal v Senju in Celovcu — je stopil v celovško bogoslovje. Kot novomašnik je nastopil prvo službo pri sv. Lovrencu na Bizeljskem blizu Brežic. Od tukaj je bil premeščen k Novi Gerkvi blizu Celja (l. 1827.)

Že kot bogoslovec in pozneje kot kaplan se je trudil, da je govoril in pisal v lepi, čisti slovenščini. Kot kaplan je že tudi pesnikoval in večina njegovih pesmi v Ahacljevi zbirki je iz te dobe.

Leta 1829 je bil imenovan za spiritula v celovškem bogoslovju. Sedaj je začel plodonosno in intenzivno delovati za povzdigo in izobrazbo svojega slovenskega naroda.

V bogoslovju je obudil slovenski poduk, ki ga je bil že kot bogoslovec utemeljil. Izdal je 5 knjig, ki so jih poslovenili, oziroma spisali, njegovi po njegovih vzgledih in besedah navdušeni učenci. Te knjige so: »Prijetne pripovedke za otroke« (l. 1832), »Krščansko devištvo« (1834), »Hrana evangeljskih nauk« (1835), »Kratkočasne pravljice« (1835) in »Življenja srečen pot« (1837).

Razume se, da je Slomšek gladil in pilil njihove spise noč in dan in jih še le potem izdal.

Devet let je bil spiritual v bogoslovju. V tem času je osnoval na prošnjo višje sodnije v Celovcu slovenski učni tečaj za zunanje slušatelje, v prvi vrsti za uradnike. V ta namen je ustanovil slovstveno društvo. Osnoval je tudi tako imenovane »nedeljske šole« za slovensko deco, kar je bilo za tedanjo dobo velikega pomena.

Leta 1838 je postal nadžupnik in dekan v Vuzenici na Štajerskem. Izdal je knjigo z naslovom: »Mnemonsynom Slavicum« (1840), ki obsega cerkvene obrede slovensko razložene, nekaj duhovnih ogovorov, pridig in nabožnih pesmi. Kot nadzornik šol je spisal zelo koristno knjigo: »Blaže in Nežica v nedeljski šoli.« Prvič je bila izdana l. 1842., drugič l. 1848., tretjič pa leta 1857. To je Slomškovo najboljšo delo. V njej se je izkazal pravega učitelja v šoli in pouku ter izvrstnega pedagoga.

Leta 1844. je postal stolni korar pri Sv. Andreju v Labodski dolini in šolski nadzornik cele škofije.

Ker je vedno bolj in bolj hrepenel po izpopolnitvi slovenskega slovstva in slovenskega jezika ter želel Sloveniji pridobiti vrednih mu naslednikov in ljudstvo, osobito mladino, izobraziti osnoval je po velikem trudu slovenski letnik: »Drobtinice, učiteljem in učencem, starišem in otrokom v poučenje in za kratek čas« (1846).

Po mični vsebini in po lahkoumevnem jeziku so se »Drobtinice,« tako pri-ljubile, da ni skoraj bilo slovenske hiše. kjer bi jih ne bili poznali.

Leta 1846. je nastopil opatijo v Celju, a že čez dober mesec istega leta je bil imenovan za knezoškofa lavantinskega.

Kakor doslej vedno marljiv na slovenskem književnem polju in vsepovsod delaven za dobrobit slovenskega ljudstva je bil tudi pozneje za časa svojega vladikovanja.

Največ je Slomšek spisal za »Drobtinice,« katere je za novo leto 1847. še sam izdal; pozneje je zaradi premnogih opravkov prepuščal njih uredništvo drugim rokam, vendar je pa ostal do smrti zvesti in najplodovitejši sotrudnik.

Prej izdanim knjigam je prirejal nove izdaje, a tudi spisal še mnogo novih del kakor:

»Apostolsko hrano« (1849.) »Dejanje svetnikov božjih« (1853) itd.

Iz te dole so posebno znameniti »pastirski listi« prvi, ki so se pisali za slovensko ljudstvo na Štajerskem v slovenskem jeziku in ki še dandanes slove po vsebini in lepi slovenščini.

Največje zasluge si je vladika Slomšek pridobil na polju slovenskega šolstva. Trudil se je ves čas, da se izboljša slabo stanje ljudskih šol. Ko je leta 1848 bila po milosti našega cesarja proglašena enakopravnost vseh narodov in jezikov v Avstriji, se je uvidelo tudi potrebo urediti ljudske šole na narodni podlagi.

Tu je bil Slomšek dėsna roka naučnem ministru grofu Leonu Thun-u in kakor se razvidi njunega medsebojnega dopisovanja se je minister držal Slomšekovih naukov in navodil prav zvesto.

Neprecenljive so Slomšekove zasluge za razvoj slovenskega naroda, da je po dolgoletnem trudu in z velikimi žrtvami preselil škofijski sedež od sv. Andreja na Koroškem v Maribor (1859).

Vsled te preselitve so bili vsi Slovenci »Malega Štajerja« združeni v vladikovini lavantinski in v Mariboru se je ustanovila bogoslovnica, v kateri se vzgojujejo slovenski duhovniki.

Tako je naš slavni Slomšek deloval z vsemi svojimi izrednimi močmi, vedno in neprestano za izobrazbo naroda in razvoj slovenske literature do svoje smrti dne 24. kimavca leta 1862.

Slovenci so mu postavili v mariborski stolnici krasen spomenik iz kararskega mramorja, a najlepši, najsvetlejši spomenik si pa je naš Slomšek postavil sam s svojimi spisi in pesmimi.

Kakih nazorov je bil naš Slomšek se koj lepo prepričamo, ako čitamo njegovo četrto knjigo zbranih spisov. Njegovi nazori o narodnem življenju, jeziku, slovstvu in gospodarstvu nam kažejo Slomšeka kot vzor katoličana, kot vzor odličnega Avstrijca, kot vzor domoljubnega Slovenca, kot vzor neomahljivega boritelja in vstrajnega pisatelja.

Boril se je nevstrašeno za slovenske pravice, omahljivosti in poznal. Da je imel tudi veliko sovražnikov se samo ob sebi umeje, a stal je nevpopljivo na braniku in reševal domovino.

Povzdignil je slovenski rod na visoko stopinjo izobrazbe in znanosti. Vkre-ninil je v srcih mladine vročo ljubezen do svete vere in materinega jezika.

Deloval, trudil in žrtvoval se je do zadnjega zdihljaja za sv. vero in slovensko domovino.

In sedaj ko je preteklo 50 let, odkar je zatisnil trudne svoje oči, plava njegov duh še vedno nad slovensko mladino, ki mu kliče v prekipevajoči ljubezni polna hvaležnosti. »Slava Tebi Slomšek!«

Pepeca S.

Slava Slomšek!

Spominjamo danes se vsi dobrotnika,
za Bogom ni večjega rod naš imel;
apostola vere in ljudstva vodnika
—proslavlja naš narod hvaležno — vesel.

Kdo znova probudil je versko življenje
in rodu pokazal, kje sreče je vir?
Kdo vnel mu po Bogu je src hrepenenje?
To Slomšek je storil kot višji pastir.

Ustvaril nas Bog je za večno veselje,
a kdo naj nam bode v nebesa vodnik.
kdo z vzgledom nas vodi in tjakaj pripelje?
To Slomšek je naš po življenju svetnik.

Naš narod je stiskala sužnja veriga.
Kdo velikih nas varoval je izgub,
kdo nas osvobodil je tujega iga?
To Slomšek preslavni je bil rodoljub.

Kdo narod je vzgajal za boje bodoče,
učil ga zvestobe domovju, Bogu?
Kdo ljubil mladino je našo bolj vroče?
To Slomšek je bil odgojitelj rodu.

Nikomur kot njemu tako ni plamtelo
srce za Boga in Marijino čast,
vso srečo srce je to rodu želelo,
najlepše čednosti, vso slavo in rast.

Ko tvoja proslavljamo velika dela,
o Slomšek, ti naroda prvi junak,
obljublajo sveto ti mlada krdela,
da vsak ti v življenju postane enak.

O Slomšek, ti vzornik si naš in voditelj,
hvaležni te narod proslavlja, časti,
ti verski in narodni naš probuditelj,
naj slava odmeva do konca ti dni!

Ciriljev.

Ogovor Slovencev. Spisal A. Slomšek za »Drobtinice« l. 1862.

Prijatli! Mili stvarnik nam je brez števila veliko darov dodelil, ter nas je kot venec svojega stvarjenja okinčal; bodi mu slava na veke! Velik božji dar je naš materni jezik, s kojim stvarnika hvalimo in govorimo od nepreštevilih čudežev božjih. Povej, ako moreš, število zvezdic na jasnem nebu, in po njih do-

brote milosti božje preštej, katere zavživamo na ovem svetu: pa ne pozabimo srečni otroci, da je beseda materna vseh dobrot največa dobrot, jasno ogledalo vsakega ljudstva, mila dojka vsakega nauka in izobraženja narodnega. Dokler beseda materna slovi, se narod časti in oživlja; kakor beseda materna umira, peša tudi naroda slava in moč. Kdor ljubi torej svoj narod, njemu so dragi tudi matere mili glasovi; oni so živci življenja dušnega. — Prijatli! ne pozabimo, da smo Slovenci in pa Dolenci!

2. Beseda materna je mati slave svojemu ljudstvu. U domačem jeziku se narod jame učiti, po materni besedi slovijo častiti možje, blagi dobrotniki svojega ljudstva; po njegovi besedi stranski narodi ljudstvo poštujejo, ali ga pa zasmehujejo. Kdor tedaj poštuje svoj narod, ima počtovati tudi besedo materno, ter skerbeti za njeno čast, kakti za diko svoje neveste. — Prijatli! ne pozabimo, da smo Slovenci in Dolenci!

3. Slovenščina, beseda mila matere naše, bodi nam ravno tako blaga in draga, kakor zemlja materna, na kateri je naša zibel tekla. Beseda Slave naše matere gladko teče, kakor pohlevni potok, ki zelenje in cvetje rosi. Kratki in krepki so slovenski pregovori in prislovice, žlahnim jagodam u kiti govora podobne. Rodovita je slovenščina u svojih oblikah kakor naše slovenske gorice. Le spoznati si prizadevaj našo besedo, čedno olikano, in jo boš ljubil, kakor svoje očesce. — Prijatli! ne pozabimo, da smo Slovenci in pa Dolenci!

Nas Slovence naj bistri glava prebrisanā; nas Dolence naj greje žlahno sercé; glava in serce dajata možu poštenje in čast. Lepo naj bode cvetje našega uma, pa tudi našega djanja sad obilen; naj cvet brez sadu ne odpade! Boga in cara, Slovenci ne pozabimo, vse za nebesa in pa za domovino storimo! Tako bode naša Slava slovela, ki daje Slovincem toliko lepo imé. — Prijatli! nigdar ne pozabimo, da smo pošteni Slovenci, in pa Dolenci!

Graja nemškutarjev. Spisal A. M. Slomšek. »Drobtinice« l. 1862.

„Kaj mi hočete dati, in jaz ga vam ga izdam?“ tako je govoril Judež Iškarijot kervoželjnim sovražnikom Kristusovim. Oni mu obljubijo trideset srebernikov; in odsehmal je iskal priložnosti, da bi ga jim brez hrupa izdal.

Kaj nam hočete dati, in vam hočemo prodati svoj narod, svoj materni jezik in vso narodno blago? tako govorijo naši nemškutarji, svojega naroda zatajevavci, po nemški strani Nemcem, po ogerski strani madjaroni Madjarom, lahoni po laški strani pa Italijanom. Trideset srebernikov ravno ne iščejo; zadosti jim je nekoliko pohvale, nekaj posvetne časti, pa tudi časnega dobička prazna obljuba, da taki mešetarji svoj rod z veseljem zatajijo in ptujščini izdajo, kakor naš Slovence stoletna žalostna skušnja uči. Ni se potemtakem čuditi, da ubogo slovenščino od vseh krajev pokončevalna povodenj zaliva, ter našo slavo podvaluje in blati tako, da se je lastni otroci sramujejo in svojo narodnost toliko gerdo zaničujejo, da se že stranskim prijatlom usmili. Jeli bi rodoljub te britke osode ne omiloval!?

Kdo je ponemčil Gorotana visoke planine in doline zelene, častite koroške dežele, u koji so svoje dni mogočni Gorotanski knezi gospodovali, kakor nam priča jezer let stari kamniti prestol na starodavni ravnini poleg Gospe-svete? Na grobu stare slave knezov prestol v zemljo leze na meji nemščine, in na bližnem homu častita stolica Gospa-sveta že u nemčiji medli; ali visoke gore Grebenca in Kačji verh, Golovica in Svinja so u nebo kipeče priče, da so svoje dni Slovenci po njih košatih livadah svoje čede pasli, in z njih višin u sosedno Tirolsko, Solnograško in Avstrijansko gledali in popevali gorske popevke, kder sedaj ni slovenskega glasu več

čuti. Bistrice po vseh krajih nemščine po slovensko rožljajo, se u Dravo, Muro in Murico odmevajo, pa po njih bregovih ni več Slovencev, ki bi razumeli, kaj jim velijo potoki in reke u starodavnih časih po slovensko keršene. Koroško Brezje in Štajerski nemški Gradec nam pripovedujeta, u množini veliko varožev, tergov in vasi po nemških krajih, da so jih nekdajni Slovenci stavili, in u njih prebivali, u kojih so zdaj le Nemci doma. — Kaj so očitni sovražniki nekdajne Slovence po vseh teh krajih pobili, in po kervavem boju si osvojili vse te slovenske lastnine? Nemškutarji so jih po malem Nemcem prodali, ter so sebe in svojo deco ponemčili.

Kdo je zaselil rajnih očetov naših nekdajne silnike, kojim so morali po visokem hribovju in stermem skalovju mogočne grade zidati, da so jih krog svojih gradov večidel kervavo žulili? Kdo je dal u slovenski zemlji gradovom in posestnikom nemška imena? Nemškutarji so to storili, se nemcem prikupit, so zatajili svoja slovenska imena, ter so sebe in svoje selo nemško prekerstili. Tako je postal Kačnik — Schlangenberg, njegov Kačji grad pa Schlangenburg, Ojstroverhar pa Schärfenberg. Taka je šega nemškutarije starodavnih in naših časov.

Kdo je ponemčil naša slovenska mesta, u katerih so stari častitljivi mestjani sicer nemško besedo znali, pa tudi poleg nemške radi lepo slovenski govorili, do sedajnega roda po slovensko molili in poslušali božjo besedo? Sedajna mladina se uči poleg nemške gostokrat tudi francoske besede, svojega domačega jezika pa ne zna, kakor da bi bil vseh poštovanih jezikov zaveržek. — Kdo ponemčuje še neprenehoma naše slovenske terge in sela, ter po nemščini zeva, kakor klopotec po vetru, rekoč: le nemško! le nemško! Vse to nemškutarji delajo, ki slovenske zemlje kruh zavživajo, in pijejo vince slovenskih goric, slovenski narod pa zasramujejo, in napeljujejo proste Slovence nemškovati in nemško saj na pol hrustati. Tako se ponemčijo posli slovenskih roditeljev, ki se k nemškutarjem u službo podaje. Svoje dni so se od takih pestern in hišinj gosposki otroci slovenske besede igraje naučili; ako pa zdaj tako srako slovenski nagovoriš, ti bo nemški odgovor dala. Takim nemškunam božja beseda po slovensko dalje ne dopade, ne veselijo jih pesmi slovenske; celo moliti po slovensko je takih sram. Slovensko Bogu služiti pozabijo, nemškega se dosti ne naučijo, in gostokrat z besedo materno tudi živo vero zgubijo, da se usmili Bogu!

Kdo so pa tisti nemškutarji, katerim moja graja velja? Po njih delih jih bomo spoznali; saj se drevo tudi po sadju spozna. — Nemškutarjev ne skerbi, naj bi se naša draga mladina u šoli kerščanskega nauka prav živo naučila, se privadila Bogu lepo služiti, očeta in mater za ljubo imeti, ljubiti svojo domovino, spoštovati cesarja in slušati svojo postavno gosposko, naj bi prirasla mladež naše bistre glave in pa žlahtnega serca. Le nemško! le nemško! naši nemškutarji na ves glas upijejo, pa ne pomislijo, da je slovensko mladež po nemško šolati ravno toliko, kakor prazno slamo mlatiti; veliko ropotanje, malo pa čerstvega zernja. Otroci se naučijo po nemško kleti, svoje rojake za zijake imeti, se domačega blaga sramovati, in se le s ptujim bahati.

Tako izšolana mladina je na pol sirova jed; ni Slovenec, in ne pravi Nemec; vsakega pol ploda, malo malo pridnega.

Nemškutarji pošiljajo svoje sine in hčeri med Nemce služit, naj bi se nemške besede prav dober kup lotili. Slovenski mladenči in deklina med neznane Nemce zajdejo, ne razumijo nemške pridige, ne kerščanskega nauka, opuščajo spoved in presveto obhajilo, pozabijo po domače moliti, in angel varih jih u nemčiji zapusti. Zgubijo svojo nedolžnost, zatajijo sveto vero, in pridejo tako ponemčeni u zalostnem stanu domov. Pač so predrago kupili nemško besedo in so pregostokrat kuga domačega kraja! Poglejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji u naših domačih šolah, školniki terdi Nemci ali ponemčeni Slovenci, ostudijo deci materni jezik, ter otrokom le po nemško svoje nauke u glavo utepajo, domači jezik jim pa je pasterk. Za del slovenske besede otroke psujejo,

jim zasmehljivo znamenje obešajo, pometajo mladini materni jezik iz glave, in ji iztergajo iz serca ljubezen materno. Tako se šolajo pogosto naši otroci u narodnih šolah! Nemščina se na častitem mestu košati, slovenščina pa zanemarjena tako dolgo za vrati čepi, da jo u kratkih letih čez prag sunejo in u smet veržejo. Glejte nemškutarije žalostni sad!

Nemškutarji u naših uradnijah in pisarnicah Slovence po nemško nagovarjajo, nočejo slovenske besede dajati, ne slovensko pisariti, ter tako sredi Slovencev slovensko besedo pozabijo, če so jo znali. Česar slovenskega brati jim merzi, se slovenščine učiti jih grozi; po njihovih željah naj bi le vsi Slovenci nemški znali, naj bi le jim slovenščine se učiti potreba ne bilo. Takim pisarjem, nemškutarjem se godi, da se jim Slovenci le tako dolgo priklanjajo, dokler jih potrebujejo; so jim spred oči, jih Slovenec ne ceni, in jim po meri vračuje, kakor so mu posojevali. Zaupanje in odkritoserčnost pri gosposki in podložnih nista doma, kder u pisarnicah beseda materna ne velja; ptujki se ne zaupa.

Nemškutarji so na polovico ponemčeni ljudski starašineti in kotni pisači, ki na dveh ramah nosijo, naj bi obilnejše u svoj mlin nanosili. Kakor seršeni na mehko sadovje, na vse slovenske skupščine letajo, in govorijo na pol slovenski na pol nemški, pa tako sladko in priljudno, da jih predrago kupi, kdor jih prav ne pozna. Tako dolgo se Slovincem sladkajo, da jih u svoji šaki imajo; potem pa delajo u imenu Slovencev po svoji volji, ne po mnenju Slovencev, rekoč: Tako je misel in dobro premišljena volja našega ljudstva, čeravno ljudstvo tega ne misli in ne želi. U imenu ljudstva svoje nemškutarske prošnje ali peticije kujejo, jih od hiše do hiše, od srenje do srenje nosijo, naj jih podpišejo ali se podkrižajo ubogi nalagani in goljufani Slovenci. Sleparki so, in slepce vodijo po gosti temi nemškutarije.

Nemškutarji so, ki slovenščino opravljajo, rekoč: Slovenska beseda je presirova in preuboga, da bi se po uradnijah slovenski pisalo, naj se po starem le u nemškem jeziku uradnije. Kdor to veli, priča, da slovenščine prav ne pozna; kar pa človek ne zna, se naj uči, če hoče verli delavec biti. Slovenski jezik ni rogat, razen nemškutarjem.

Drugi nemškutarji spet govorijo: Mi smo rojeni Slovenci, in govorimo slovenski od mladih dnij, pa nove slovenščine le ne zastopimo! Tudi nemščine bi ne zastopili, ako bi se ne bili učili; kako bi pa slovenščino veliko pomnoženo razumevali, dokler ste jo zanemarili, in veliko pozabili, česar vas je vaša mati učila. Nemške „caitinge“, Slovincem sovražnice željno prebirate, slovenskih Novic še po imenu ne poznate. Tako je nemščina slovenščino zadušila, in ni se čuditi, da je tako malo znate.

Tretji pravijo, da morajo Slovenci nemške postave u roke vzeti, če hočejo slovenske razumeti. U resnici; pa tako se le tistim nemškutarjem godi, kateri več nemščine znajo, kakor slovenščine; kdor bi kaj takega od terdih Slovencev rekel, bi bil na pameti slep.

Kaj pa hočejo nemškutarji slovenskemu rodu storiti? Derhal, želijo u dušni temi pustiti, svojim izvoljenim pa nemško kulturo ali omiko usiliti, naj bi ubogo ljudstvo za nos vodili; hočejo, naj bi Slovenci tiho djali, da bi jim lahko domače blago jemali in jih ponemčili. Tako so svoje dni sovražni Turčini kristjanom djali: „Ne boj se, ne boj se; berzo hoče bolje biti,“ ter so jim glave porezali. Glave sicer nemškutarji Slovincem ne jemljejo, pa besedo materno, domačo nošo in slovensko narodnost. Le predolgo so miroljubni Slovenci tiho djali, in tako daleč zaostali, da bi nam sosedov ne bilo mogoče doiti, ako prav pridno ne stopamo. Dosti je dremanja, preveč je zgube, toda zamujeno nam še ni, stopiti u kolo omike. Slovenci nočemo nobene vojske, in prepira ne iščemo, ampak le svoje pravice, svojim sosedom rekoč: „Kar ne želite, da bi vam drugi storili, ne želite storiti tudi vi nam.“ Pustite Slovincem dve reči, ki ste nam dragi, kakor svetle oči: sveto katoliško vero in pa bessdo materno! Po nemščini se je svoje dni krivovera u naše kraje uririla, in pa bessdo materno! Po nemščini se je svoje dni krivovera u naše kraje uririla, po nemščini se nam tudi u naših časih ponuja. Pade naša prava vera, pade tudi naša

sreča, smo terdi Slovani, bomo tudi zvesti kristijani. In to nam Slovincem čez vse velja!

Jeli pa hočemo Slovenci svoje sosede, poštene Nemce zametavati, u nemar pustiti nemško omiko in učenost? Tega nigdar! Pridno se hočemo nemške besede učiti, pa slovenske še bolj; — skerbno nemško omiko prevdarjati, pa le posnemati, kar je modro in prav, in poleg nemške omike pošteni Slovenci ostati, nigdar izdati svoje domače reči. Prijazno bomo Nemcem, svojim sosedom roko podajali u vseh poštenih rečeh, pa tudi slovenščino bomo krepko varovali; kajti naš resnični pregovor uči, da kolikor jezikov kdo zna, toliko človekov velja.

Ne zamerite, blagi Nemci, meni moje grajavke; ona le gerde nemškutarje zadeva, in kara naše izdajavce. Pravi Nemci so bili, so in bodo Slovincem dobri prijatelji; slava jim! Slovenci in Nemci smo Austrijanci; enakopravnost naj bo naš pas in pa kerščanska ljubezen! Enake dolžnosti hočemo voljno nositi, pa tudi zavživati enake pravice, in ljubi mir bo med nami doma. Bomo vsi austrijanski narodi u lepem kolu ravnopravnosti stali, se nas bodo naši sovražniki bali; mogočna Avstrija bo, kar je bila: Europe pravična vodilja. Slava ji, enojni, veliki Austriji!

Slava Slomšku, ker nas je otel!

Naše lepe vinorodne in rodovitne Slovenske gorice so dika in ponos Slovenije. Stvarnik je ravno temu ozemlju dal posebno slikovito obliko. Tu krasen vinograd, tam košat gozd, rodoviten travnik in njiva, zopet tam sadonosnik, dolinica livada, zeleni hribček, vmes pa hišice bele, kjer stanuje naš slovenski mili rod. Blagostanje je vladalo pred 60—70 leti v Slovenskih goricah. Velike kmetije so pričele, da je ta zemlja blagonosna, da jo poseduje pošten rod, vro ljudstvo. Cvetelo je tisti čas narodno gospodarstvo, vina je bilo polne kleti, zrnja za več let naprej, hlevi polni lepe živine, pa je tudi marsikateri kmet v Slov. goricah imel prihranjenih po več stotakov.

Le nekaj je bilo, kar je črnelo lice Slov. goric. Šole so bile nemške, duhovniki Nemci, škofija nemška. Ves kraj med Dravo in Muro in še nekaj župnij onstran Drave je bilo podrejenih že od l. 1786 nemški sekovski (graški) škofiji. V teh okrajih je bilo okoli 200.000 Slovencev. Tretjina vseh vernikov v graški škofiji je bila slovenska, ker so Slovenci tisti čas posedali v velikom številu tudi župnije: Halbenrajn, Apače, Št. Peter na Otersbachu, Cmurek, Št. Vid na Voglu, Ernovž, Gomilica, Zeleni travnik, Lipnica, Lučane, Ivnik itd. A na Slovence se ni nihče oziral. Škofje so bili Nemci, ki niso niti besedice razumeli slovenski; na višja duhovska mesta so dospeli izključno le Nemci; v 100 letih je bil edini J. Kavčič, poznejši mestni župnik, postal graški kanonik. Na slovenske ovčice se nikdo ni oziral, bile so zapuščene. Višjega pastirja niso nikdar slišale v svojem jeziku govoriti; celo navadni duhovniki med njimi niso znali slovenskega jezika. Še slovenskega evangelija ni ljudstvo slišalo po mnogih cerkvah v slovenskem jeziku. Ubogo ljudstvo! Zamorcem in drugim divjim nevernikom se ni godilo tako slabo; zakaj misijonarji, ki so prihajali k njim, so vsaj znali njihov jezik! Nemški duhovniki pa so bili napram slovenskemu ljudstvu tudi mnogokrat nestrpni in nevoljni, ker se niso razumeli z njim.

Solnograški nadškofje so v mnogih pismih priznali, da je to zelo žalosten nedostatek, ki se mora odpraviti prej ali slej. Da je ljudstvo v teh pokrajinah neizmerno težko prenašalo take razmere je ob sebi umevno. Saj je že celo izverskega stališča bilo obsojati, da se ljudstvu ni dalo duhovnikov, ki bi vsaj krščanski nauk mladini podajali v materinem jeziku in bi se uveljavil Kristusov klic »Idite, pa učite vse narode!«

Že l. 1802 je slovensko ljudstvo v mnogoterih prošnjah, vloženi pri graškem škofijstvu, izrazilo srčno željo, naj mu pošilja duhovnike, ki so večči slovenskega jezika. A škofijstvo mnogokrat pri najboljši volji te želje ni moglo izvršiti, ker mu je primanjkovalo slovenščine zmožnih duhovnikov.

Slovenska zavest je potem v Slovenskih goricah vedno bolj vzbudila duhove. Imenovanje Slomšekovo za škofa je povsod po Štajerskem obnovilo hrepenenje po posebni škofiji, ki naj bi obsegalo vse štajerske Slovence. Silovito je l. 1848, leto narodnostnega prebujenja, zdramilo Slovence v graški škofiji, da so ponovili svojo staro prošnjo. Leta 1853. je solnograški nadškof Jožef pl. Tarnocz na milo prošnjo Slomšekovo vložil pri štaj. namestniji prošnjo naj se izvrši preosnova lavantinske škofije in naj se preseli škofov sedež v Maribor. Nadškof se je podal celo osebno v Loreto h papežu Piju IX., in je od njega res izposloval zaželjene spremembe.

Dne 19. vel. srpana 1859 je že odšel škof Slomšek v Maribor in je vzel 4. sept. 1859 novi škofijski sedež v posest. Za štaj. Slovence je bila ta preselitev zgodovinskovažnega pomena. 200.000 Slovencev je bilo dosedaj celo v cerkvi skoro brez pravic, niso imeli sreče, slišati svojega višjega pastirja v slovenskem jeziku govoriti. Marljivi slovenski pisatelj A. Krempl je večkrat vzdihoval: »Bog mi daj doživeti slovenskega škofa, potem rad umerjen.« Vrli mož ni videl svoje želje uresničene, a drugi so bili tako srečni, da so videli prvega slovenskega škofa — Slomšeka. Novi škof se je potegoval tudi za to, da bi se vsi kraji, kjer se govori slovenski priklopili novi škofiji, a ni šlo, čisto obmejni kraji so ostali v — nemški škofiji in ti kraji so danes res tudi že — nemški. Radgona je bila nekdanj skoraj izključno slovenska, istotako pred delj časom Cmurek, Spielfeld, Ernovž, Lipnica, Gomilica, Lučane, Ivnik i. t. d. A danes . . .

Po dohodu Slomšeka v Maribor so se Slovenske gorice oddahnile. Novo življenje je zavladovalo, prišli so slovenski duhovniki, šole so postajale slovenske, slovenščina je dobila veljavo tudi na zunaj, ne samo v domači hiši.

Dolgo se je potegoval Slomšek za prenos škofijskega sedeža; srečno ga je dovršil. Ni miroval, dokler ga ni dosegel. Slomšek je bil pač jeklen mož, trdne volje, neomahljivih sklepov, nevtrudljivega delovanja. Mladina Slovenskih goric bodi tudi Ti taka, pa bodo ostale zale Slovenske gorice na veke slovenske!

Naš dobri Slomšek! Danes ko je že v zemlji strohnelo Tvoje telo, Tvoje srce, ki je slovenski narod tako ljubilo, danes Ti iz hvaležnosti kličejo otete Slovenske gorice:

Slava Tebi Slomšek, da si nas otel!

Branislav.

Slomšek—buditelj.

»To suženjstvo več biti
Ne more in ne sme,
Slovenski rod na noge,
Pogum, pogum v srce!

Glej zarja za gorami
Kako se ti žari,
Naj lepše in jasneje
Se solnce ti blišči«.

In mladi dan je vstajal,
Oziral se okrog,
Jasneje je žarela,
Dolina, hrib in log.

In solnce je svetilo,
Ogrelo naš je svet,
Slovenski rod je vstajal,
Za dom gorel je vnet.

O hvala Tebi solnce,
Buditelj naš Ti vnet,
Na veke bo hvaležen
Ti ves slovenski svet!

Lj - .

Slomšek za čast slovenskega jezika:

»Hočemo, naj bi slovenska beseda slovela, imela čast vpricho narodov, naših sosedov: sami jo prvi spoštujemo, ne toliko v praznih besedah in malovrednem pričkanju, temveč v dejanju in slavni obnoši slovenski. Beseda materina bodi nam navadna v naših družbah in pri veselicah; na izprehodu, kakor doma naj se beseda materina čuje in slovi. Tako bodo poštene tujci našo slovensko besedo spoštovali, če bodo spoznavali, da jo mi prvi spoštujemo.«

»Kdor svoj materni slovenski jezik pozabi, malopridno svoj talent zakoplje; Bog bo enkrat terjal, in vsi zaničevavci svojega poštenega jezika bodo u vunanjo temo potisnjeni. Oj ljubi, lepi in poštene slovenski materni jezik!«

»Želim, kakor hvaležen sin svoje ljube matere, da kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bo!«

»Ljubi Slovenci, bratje in sester moje! dve reči med nami moje srce največ žalostite. Prva žalost moja je, da nas neki Nemci, naši sosedi dostikrat zaničujejo. Oh zadržimo se tako, da bomo vse časti in hvale vredni pred Bogom in pred ljudmi; tako bomo goreče ogle na glavo svojih nasprotnikov nakladali, in ne bojo imeli kaj zoper nas slabega govoriti naši sovražniki. Druga žalost mojega srca je slaba navada Slovencev, da se svojega rodu in jezika sramujejo, in še marnovati slovenski nočejo, ako jih v maternem jeziku ogovorim. O nikarte tega! Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik!«

Slomšekova proslava.

Ljubezen, ki jo goji slovensko ljudstvo do svojega nepozabnega voditelja in učitelja, se posebno jasno kaže letos ob 50 letnici njegove smrti. Res, pravo Slomšekovo leto je letošnje leto za Slovence. Povsod po širni Sloveniji se proslavlja njegov spomin, cela Slovenija se v globokem spoštovanju in drhteči ljubezni klanja njegovim manom. Zlasti pri nas na Štajerskem se je vršilo v počesčenje Slomšekovega spomina že nebrojno prireditev. Pregledali smo naše liste in našeli že 110 prireditev v Slomšekov spomin. In skoro pri vseh je v prvi vrsti in z veliko vnemo sodelovala naša mladina. To je najradostnejši pojav Slomšekovega leta: slovenska mladina se vzgojuje po večnolepih in večnopravih Slomšekovih načelih, slovensko mladino preveva Slomšekov duh.

Naj bo tako tudi v bodoče: **Po Slomšek, s Slomšekom, za Slomšeka!** Po Slomšekovih naukih, s Slomšekovo vstrajnostjo in možatostjo, za Slomšekove vzore in cilje, za lepo in veliko slovensko domovino! Ko bo prišel 24. september in bomo obhajali 50 smrtni dan nesmrtnega apostola, zaobljubimo se sveto: **Po Slomšek, s Slomšekom, za Slomšeka!** S tem svečanim, neomahljivim sklepom počastimo ta dan našega Slomšeka, kateremu slava v vekov veke!

Listnica uredništva.

Za današnje Slomšekovo številko smo odložili vse dopise in vsa poročila. Vse pride prihodnjič. Mislimo, da je najboljše, če je ta številka posvečena izključno Slomšek. Ponatisnili smo dva spisa iz po Lendovšku zbranih Slomšekovih spisov, ker sta še vedno aktualna in kažeta vročo Slomšekovo ljubezen do slovenskega jezika. Hvala prisrčna vsem, ki so prihiteli uredniku na pomoč in pripomogli, da je slavnostna številka vredna velikega moža.